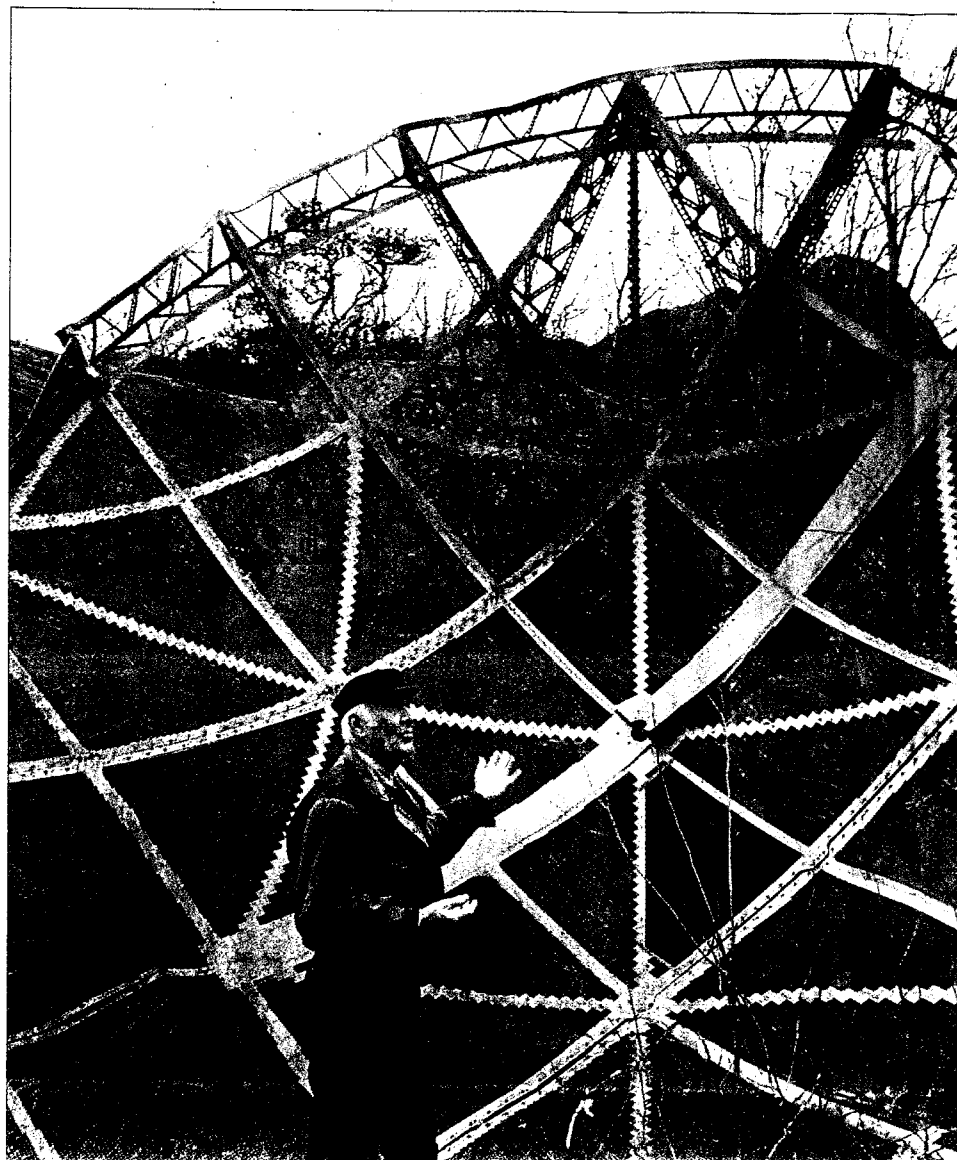

3

Fædrelandsvennen LØRDAG 12. APRIL 1997

LØRDAG søndag

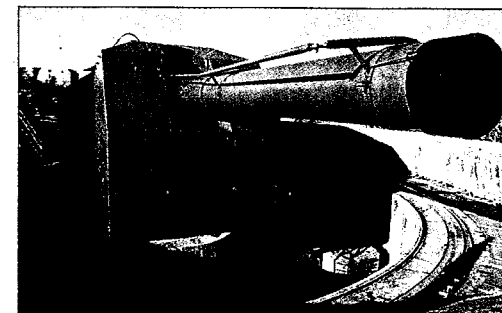
Delen for reportasjer • portretter • radio & tv

Kaos i Hovden sentrum

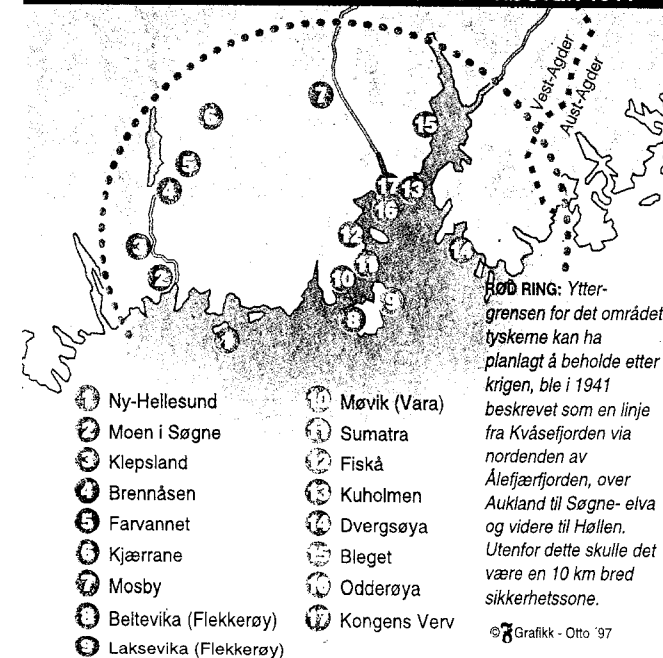
Hovden sentrum preges av utbyggingskaos. Sivilarkitekt Maria Kielland Krag (bildet) var der sammen studenter fra Hia for å se på kaoset nylig.

SIDE 5

BATTERI VARA: Kanonene på Møvik var et viktig element i tyskernes gigantiske Festung Kristiansand. FOTO: TRYGVE SKAMSTAD

HOVEDSKYTS I «FESTUNG KRISTIANSSAND» HØSTEN 1944

113416

«UINNTAGELIG»: Innenfor den militære teknologien og tankegangen som rådde på 1940-
tallet ville Kristiansand være en uinntagelig festning. Foto: Trygve Skamstad

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014
 dette bilag innledes med en (klossete og kryptisk) setning som antyder at flere finnes i fotnotene, så er den viktigste forklaring følgende: Noen kilder som av POT er tillatt oppført i fotnoter, er krevd gradert i oversikten. I tillegg har jeg også omtalt kildene noe forskjellig, ettersom noen lite kjente utenlandske kilder er bredere omtalt i oversikten enn de som er mer omtalt i teksten.

Men alt i alt har Grimnes rett i at det hadde det vært ønskelig med mer tid til henvisningsapparatet. Kanskje er begrepet «slurv» ikke det som gir de mest relevante assosiasjonene.

Grimnes er misfornøyd med kapittel 22, som han mener er mislykket. Dels mener han at kapittelet er for dårlig knyttet til avhandlingen for øvrig, dels mener han at det generelle stoffet om etterretningsvirksomheten er irrelevant, dels mener han at enkelte av analysene ikke er gode nok i forhold til eksisterende litteratur.

Det er nok særlig at jeg bruker Andreas Aulie som kilde, istedenfor Olav Ristes arbeide om regjeringen han tenker på her. Jeg er enig i at kapittelet ikke er særlig vellykket. Likevel forsvaret jeg kapittelet, fordi det er et forsøk på å tegne et overordnet bilde av det samarbeidet som ble etablert mellom hemmelige sovjetiske, britiske og norske organisasjoner. For å tegne dette riktig, må jeg også behandle de politiske forhold. I tillegg til dette generelle behov er det også et spesielt behov som jeg må omtale. Det har med organisasjonsforholdene i etterretningstjenestene å gjøre. Wollweber-organisasjonen var underlagt «Avdeling S» – avdelingen for spesielle operasjoner – i Sovjetunionen, som organisatorisk svarte til britenes SOE, – og var en organisatorisk del av NKVD. Sett i denne sammenheng kan man si at sovjetisk sabotasje bak de tyske linjer var underordnet etterretningsvirksomheten bak de tyske linjer. Hvordan kan man forestille seg at Avdeling S kunne foreta seg noe som ikke var i samråd med NKVDs generelle strategi? Hvordan kan man på meningsfylt vis beskrive Wollweber-organisasjonens virksomhet i Norge uten å forsøke å beskrive NKVDs øvrige virksomhet i Norge (på etterretningssiden), og i Europa ellers? Siden kritikken mot kapittel 22 ikke tar opp disse spørsmål, blir den etter mitt syn ikke helt treffende.

Spørsmålet om overordnede prioriteringer blir også reist gjennom siste del av avhandlingen, del II. Her må jeg med en gang føye til at Grimnes' oppdeling av avhandlingen i tre deler kan forvirre leseren. Den må forstås som en oppdeling han finner naturlig. Avhandlingen er imidlertid fra min side såvel innholdsmessig som fysisk i to deler: del I om den virkelige Wollweber-organisasjonen 1935-45, del II om den oppkonstruerte (1945-55). For meg avspeiler denne oppdeling selvsagt et avgjørende skille, som går rett inn i de sentrale tematiske problemstillingene. Grimnes derimot tenderer mot å viske ut dette skillet, ved å peke på (s. 91) det tilsynelatende motstridende i at jeg på den ene siden avkrefter i min undersøkelse at det fantes en Wollweber-organisasjon etter krigen, samtidig som jeg på den andre siden påviser at det faktisk fantes en fortsettelse av Sundes aktivitet. Etter mitt syn begår Grimnes her en feil. Han «overtolker» data og forveksler eksistens med planlagt eksistens. Analysen i avhandlingen viser riktignok at Sunde faktisk forsøkte å ta noen initiativ, men at det løp ut i sanden. Det er stor forskjell på en

potensiell og en faktisk eksisterende organisasjon. Journalist Kjell Trygge Storvik la samme «overtolkning» til grunn da han over hele forsida av Aftenposten den 25. november – to uker før disputasen – i en omtale av avhandlingen bekjente at det faktisk fantes «sovjetstyrte aksjonsgrupper i Norge», i total ringeakt for en av avhandlingens hovedkonklusjoner, som viste det stikk motsatte: De fantes ikke. Kanskje var det ikke tilfeldig at det andre hovedoppslaget på samme side i avisa var om «Stay behind»?

Hvis man visker ut dette skillet, blir det naturlig (som for Grimnes) å dele opp avhandlingen i tre deler.

Grimnes mener at (hans del III – min) del II av avhandlingen burde vært utelatt, eller omarbeidet til et etterord. Dette har Grimnes også uttrykt overfor meg tidligere. Når jeg har ikke har fulgt hans råd, har det å gjøre med at delene henger så intimt sammen. En vesentlig del av begrunnelsen for den overvåkingsskapte eller mediaskapte spøkelsesorganisasjonen etter krigen har vært referansene til krigsorganisasjonen, den virkelige Wollweber-organisasjonen. Det bør nevnes at det her var dissens mellom veilederne. En annen veileder har nettopp på dette punkt oppmuntret meg, og ment at det her var nytt og spennende stoff. At Lund-kommisjonen og andre granskere i mellomtiden ble nedsatt, kan jeg knapt se som noe argument, kanskje heller tvertimot.

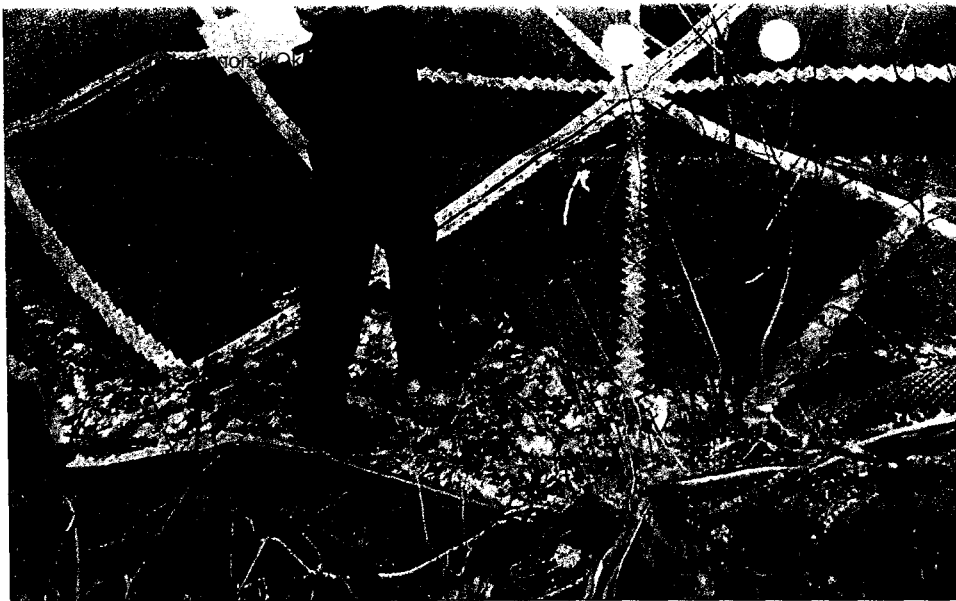
Jeg skal her ta opp noen av de kritiske merknadene som Grimnes har til min behandling av sabotasjeperioden 1941-44, og starte med en merknad som Grimnes gjør overfor det han oppfatter som en «ekstra umak» i å understreke kontinuiteten mellom organisasjonen under Martin Hjelmens ledelse (1936-38), og senere under Asbjørn Sunde (1938-45). Han synes dette er en unødvendig understrekning fra min side, og at realiteten nærmest er udiskutabel og selvfølgelig.

Her må jeg arrestere Grimnes, som litt slentrende gjør dette til et uviktig spørsmål. Dette er tvertimot en viktig sak. Som jeg viser i avhandlingen, har litteraturen og forskingen tidligere operert med Wollweber-organisasjonen og Osvald-gruppa som to adskilte organisasjoner. Ganske utpreget har dette kommet til uttrykk hos Terje Halvorsen, som er den som har gitt disse spørsmål vitenskapelig behandling. Derfor har jeg tatt opp dette spørsmålet til eksplisitt behandling, – med klar konklusjon. Konklusjonen hører også til en av avhandlingens hovedkonklusjoner. Når Grimnes ser på dette som en unødvendig understrekning av en selvfølgelighet, så velger jeg å oppfatte det som at han til de grader er enig i min konklusjon. Som beskrivelse av den vitenskapelig metode i avhandlingen er hans bemerkninger her mindre treffende.

Så et spørsmål som angår hvilket perspektiv man skal analysere kampen mot Arbeidstjenesten under. Grimnes skriver at det er galt når jeg skriver at bare et fåtall som falt under loven om nasjonal arbeidsinnsats, kom i arbeid.

Antakelig har han rett i dette. Forskjellige undersøkelser av hvor mange som kom i arbeid kan nansere bildet, men det er vel likevel grunnlag for å fastslå at innkallingen innen utgangen av april 1943 i Oslo ikke var noen suksess, og at sprengningen av arbeidskontoret i Pilestredet gjennom sin direkte og indirekte

1985

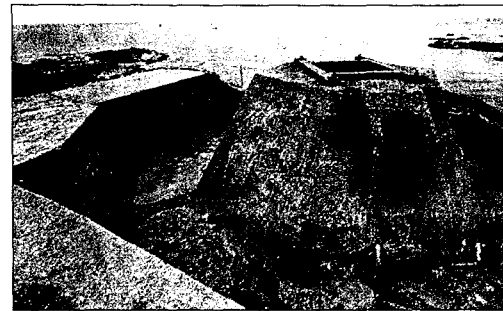

FRAM I LYSET: Jacob Sørensen i Beltevik på Flekkerøy, med glemte historie bak seg; en «Würzburg 214» radar-parabol med 7,5 meters diameter. Den tilhørte ildledningssentralen for batteri Vara, og har ligget for vær og vind i et halvt århundre.
FOTO: TORSTEIN ØEN

① Brennåsen	⑥ Kuholmen
② Farvannet	⑦ Dvergsøya
③ Kjærrane	⑧ Bleget
④ Mosby	⑨ Odderøya
⑤ Beltevik (Flekkerøy)	⑩ Kongens Verv
⑪ Laksevik (Flekkerøy)	

Alefjærjorden, over Aukland til Søgne- elva og videre til Høllen. Utenfor dette skulle det være en 10 km bred sikkerhetssone.
© Grafikk - Otto '97

«UINNTAGELIG»: Innenfor den militære teknologien og tankegangen som rådde på 1940-tallet, ville Kristiansand være en uinntakelig festning slik forsvarsverkene var bygget ut ved årsskiftet 1944-45.

FLEKKERØY: Også på Flekkerøy er det fremdeles mengder av tyske bunkers. Her fra Beltevik. FOTO: TORSTEIN ØEN

Festung Kristiansand

52 år etter 1945 er lokalhistorikere på spor av et ukjent stykke krigshistorie: Tyske dokumenter tyder på at Adolf Hitlers (bildet) «Festung Kristiansand» skulle beholdes for all fremtid.

Reportasje: Bjørn Enes

byen var overdimensjonerte i forhold til å tjene som nærforsvar for «die Skagerak-Sperre».

Enorme anlegg

– På om noen byer i Norge hadde større festningsanlegg konsentrert på så lite område som i Kristiansand. Meg bekjent var bare Trondheim bedre befestet, sier professor Olav Riste ved Institutt for Forsvarsstudier.

«Festung Kristiansand» var ved krigens slutt en nesten sammenhengende forsvarslinje mellom fem punkter i en ring rundt sentrum av byen. Antallet skyts var formidabelt, og samlet fra alle deler av det tyskbesatte Europa: Tysk, norsk, fransk, tsjekkisk, russisk jugoslavisk og britisk skyts i størrelser fra de store 38 cm kanonene på Møvik til lett luftvernartilleri.

Faghistorikerne har en eneste kommentar: Dette har ingen forsket på. Men teorien er logisk.

Helt siden krigens dager har forsvarshistorisk interesserte sørlendinger drøftet spørsmålet om hvorfor tyskerne gjennomførte så enorme festningsutbygginger akkurat i Kristiansand.

«Batteri Vara» på Møvik, det

nåværende Kanonmuseet, har vært en vanlig forklaring. De store kanonene der kunne dekke nær halve Skagerrak, og sikre full kontroll over dette strategisk viktige havområdet sammen med tilsvarende tyske stillinger på Jylland.

Men de øvrige anleggene som tyskerne bygget ut i en ring rundt

det antas at infanteri, marine, kystartilleri og luftvernstyrker til sammen var nærmere 8.000 mann.

I hele den tyske «Festung Norwegen», inngikk Kristiansand i en rekke der tyngdepunktene for øvrig lå i Stavanger, Bergen, Trondheim og Ofoten/Harstad. Nylig ble det avdekket at Hitler hadde store vyer for Trondheim også etter en tysk seier i verdenskrigen. Han ville gjøre byen til «Nordens hovedstad», et slags midtpunkt for de «ariske» kjerneområdene, knyttet til Berlin med en sammenhengende jernbanelinje.

Nå reises spørsmålet om drømmerne og strategiene i Berlin også hadde spesielle vyer for Kristiansand. Av en annen type, men ikke mindre interessant.

Oberstløytnant Ridken

For et stykke ukjent krigshistorie kan være avdekket i forbindelse med det omfattende arbeidet som gjøres av medlemmer i Kristian-

sand Forsvarshistoriske Forening. Det kan leses ut av et brev som er funnet blant papirer som i sin tid ble etterlatt av den 20. tyske armeen som okkuperte Norge.

Fra medio 1941 startet oppbyggingen av «Festung Norwegen». Armeoberkommando Norwegen, som hadde sitt hovedkvarter på Hamar, ble inndelt i tre arme-korps med ansvar for invasionsforsvaret i hver sin del av Norge. Kysten fra Sognefjorden til svenskegrensa ble tillagt LXX arme-korps (70. korps) med hovedkvarter i Oslo. Ansvar for Kristiansand lå under den 214. Infanteridivisjon.

15. september 1941 avsluttet en oberstløytnant ved navn Ridken (fornavn ukjent) en rapport til Armeoberkommando Norwegen til generalstabssjefen i LXX. korps. Denne rapporten ble for ikke lenge siden funnet blant papirer som en tid har vært samlet av Kristiansand Forsvarshistoriske Forening. Rapporten omhandlet de planene som forelå om utbygging av nærforsvaret rundt Kristiansand. Og uansett hva som kan slutes av formuleringene i rap-

porten, er den uhyre interessant.

Ridken analyserte byens rolle i forhold til Skagerrak, terrenget i og rundt byen og de planene som divisjonen hadde laget. I tillegg gav han sine egne kommentarer og forslag.

Noen av premisene bak oberstløytnantens forslag var følgende:

JYLLANDSTREDET: Korteste avstand til Danmark, avgjørende for kontrollen over Skagerrak.

KRISTIANSSAND HAVN: Viktigste havn i Sør-Norge. Avgjørende for forsyninger til de tyske tropper.

KJEVIK FLYPLASS: Viktig støttepunkt for flyvåpenet.

INDUSTRIANLEGG: Oberstløytnanten nevner ingen bedrifter, men påpeker at industrien er betydningsfull.

SIKKER MOT VEST: Troppebevegelser vestover eller et angrep over land vestenfra er ikke mulige fordi «veiene ender død i fjellene».

SIKKER MOT ØST: Et angrep over land østenfra støter mot Topdalsfjorden som er vanskelig å passere og lett å forsvare.

ÅPNING MOT NORD: Kristian-

sand muliggjør troppebevegelser nordover til det indre av landet. Reservetropper kan legges på Evjemoen.

Han beskrev hva som måtte gjøres for å sikre alle disse punktene, anslo hvilke ressurser som kreves i byggefasen, og foreslo hvilken styrke som måtte forlegges i byen på sikt for å holde den.

Til sist konkluderte han slik: «Ved å gjøre dette kan Kristiansand bygges opp til en uinntakelig fjellfestning, noe som kan komme på tale dersom Kristiansand etter krigens slutt skal oppretholdes som et varig støttepunkt for flåten og luftvåpenet».

Han skrev at denne festningen måtte ha en besetningsstyrke på to infanteriregimenter med nødvendig artilleri samt to pionerbataljoner (tilsammen 12-15.000 mann) for å besettes varig etter krigen. Han trakk også opp hvor grenselinjene for en eventuell slik permanent tysk base måtte gå.

Den indre omkrets for et slikt formål vil være linjen

FORTS. NESTE SIDE ►

...Festung Kristiansand

◀ FORTS. FRA FOREGÅENDE SIDE

Kvæsefjorden – nordenden av Ålefjærfjorden – Augland – Søgneelva til Hollen med et 5 til 10 km bredt omland. Det gir et minsteomfang på 65 km, derav 25 km kystlinje».

Forslagene ble realisert

Medlemmene i Forsvarshistorisk Forening har gjort et omfattende arbeid for å kartlegge de anleggene som var bygget, hva slags skyts som befant seg der, og hvilke tyske styrker som var forlagt i Kristiansand under krigen.

Både styrker og skyts ble flyttet og omorganisert med jevne mellomrom, forteller Jacob Sørensen. – Hensikten var blant annet å vilde alliert etterretning. Men ved å grave fram ordrer og rapporter rundt bestemte datoer, har det vært mulig å lage relativt nøyaktige oversikter over hvordan det militære kartet så ut på bestemte tidspunkter.

Sørensen har rekonstruert et militært kart med de samme symboler og

detaljopplysninger som tyske staber selv benyttet. Den sterkt forenklede utgaven som gjengis på denne siden i avisen, er bygget på opplysningene i hans kart, og viser situasjonen ved årsskiftet 44-45. Sørensen går gjennom kartet punkt for punkt, og refererer Riddens rapport avsnitt for avsnitt.

– Det er svært interessant å se at de faktiske forholdene på det tidspunktet er nesten identisk med de forslagene som Riddens skisserte i sin rapport tre år tidligere, sier han.

– På meg virker det som at Riddens refererer til en større tysk plan. Det er helt utenkelig at en oberstløytnant i den tyske vernearmen skulle skrive noe slikt uten at det refererer til en eller annen overordnet strategi. Ingen av oss har funnet noen slik større plan ennå. Men de tyske arkivene ligger der for den som vil grave...

«Logisk»

Norsk historieforskning om andre verdenskrig har til nå vært svært ensidig fokusert på indre norske for-

hold. Hjemmefront og Milorg er gransket til minste detalj, fangehistorier fra norske og tyske konsentrasjonsleirer er grundig undersøkt, det samme er Nasjonal Samling og andre mer eller mindre «stripete» organisasjoner, firmaer og enkeltpersoner.

Men å granske selve okkupanten har helt til nå vært uinteressant eller for kontroversielt til å friste historikerne. Et annet uttrykk for det samme er at en bemerkelsesverdig installasjon som kanonbatteriet på Movik først begynner å bli aktuelt som severdighet et halvt århundre etter krigen.

– Meg bekjent har ingen norske forskere gått nærmere inn på hva slags ideer eller planer de tyske strategene hadde, sier Olav Riste. – Det er selvsagt enhver generalstabs oppgave å planlegge for alle eventualiteter, uten at det behøver å bety at det faktisk foreligger politiske planer. Men det er kjent at Hitler hadde luftige planer om etterkrigstidens Trondheim. Hvis mer omfattende planer var utarbeidet, virker det svært logisk at de også skulle omfatte Kristiansand.

En annen forsker, førstemanuensis Roald Berg ved Høgskolen i Stavanger, er av samme oppfatning.

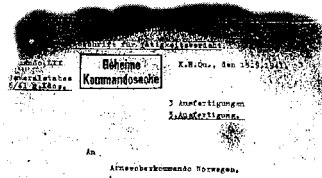
– Kristiansand har vært en viktig strategisk posisjon helt fra Napoleonskrigenes dager, sier han. – Og spesielt i hundreårsperioden fra rundt 1880 til 1989 spilte de geografiske forholdene en sentral rolle i militær tenkning. Det er godt dokumentert at Storbritannia hadde tilsvarende planer om å sette seg fast i Kristiansand foran og under første verdenskrig.

Berg er forfatter av et bind i et nylig utgitt historieverk om norsk utenrikspolitikkshistorie. Berg har arbeidet med perioden 1905-1919, og har blant annet framhevet de utenrikspolitiske analysene til Norges første utenriksminister, sørlendingen Jørgen Løvland. I 1905 påpekte Løvland Kristiansands utsatte posisjon i tilfelle av en krig mellom Tyskland og Storbritannia.

– Løvlands analyser ble senere bekræftet av rapporter fra Norges første ambassadør i Storbritannia, Fridtjof Nansen. Ambassadøren rapporterte i 1916 hjem fra samtaler med sentrale offiserer i det britiske admiralitetet som sa rett ut at England hadde ferdige planer om å besette og beholde Kristiansand.

Det ble aldri aktuelt, fordi første verdenskrig låste seg fast i en stillingskrig på Vestfronten. Ingen av de krigførende partene hadde råd til å åpne en ny front. Men de britiske planene var kjent i Tyskland. Historikeren Karl Erik Haug dokumenterte nylig i Historisk Tidsskrift (nr. 4-95) at den tyske generalstaben i 1917 var overbevist om at britene hadde planer om å besette Kristiansand.

– Militære doktriner føres gjerne videre fra den ene krigen til den andre, sier Roald Berg. – Det underbygger sannsynligheten av at tyskerne kan ha hatt slike planer som for-

Die Hauptstellung der von der 7. u. 8. Div. für den Ausmarsch im Jahre 1942 geplanten Befestigungsanlagen bei der Verankerung gegeben, die Gesamtverteilung von Kristiansand anzuordnen zu prüfen.

Kristiansand ist der natürliche Stützpunkt des Abwehrsystems der Stadt, an der Stützpunkt. Von hier ab gesteuert, das Streikende eine Bewegung von Truppen auf den Eisenbahnen nach in der Richtung nach Norden, in den Innern des Landes, während sich die Straßen weiter westlich im Schiffe (Kontakten) von Kristiansand werden alle Operationen möglich stehen, wenn es den Ordnung gelingen sollte, durch eine Landung weiter westlich (Kontakten) von den übrigen (Kontakten) abzuweichen. Richtig ist das Ordnung liegt der einzige Unterabteilung für Rostov in der Lage zu sein.

Der Flugplatz bei Fjærås liegt die Stadt auch für die Luftverfehrung wichtig erscheinen. Die wesentliche Bedeutung von Kristiansand liegt jedoch in der, dass der größte Überfliegen der Stützpunkt ist, um die wichtige eine 12 mittelgroße Schiffe liegen, deren Verlust für die Vernehmung der...

RAPPORTEN:
Tyske planer for etterkrigstidens Kristiansand framkommer i en militær rapport fra september 1941.

FORUTSÅ FAREN:
Det selvstendige Norges første utenriksminister, sørlendingen Jørgen Løvland, forutså allerede i 1906 at Kristiansand ville bli et angrepsmål for begge stormaktene i tilfelle krig mellom England og Tyskland.

svarshistorikerne i Kristiansand antyder.

Høye fangetall

Nylig har forskningsprosjektet «Norge under okkupasjonen» offentliggjort en statistisk analyse av de 40.000 nordmennene som satt kortere eller lengre tid i tysk fangenskap i løpet av krigen. Analysene viser at Vest-Agder og kristiansandsdistriktet var overrepresentert blant fangene. Sett i forhold til folketallet hadde bare Oslo flere politiske fanger enn distriktene i og rundt «Festung Kristiansand».

Olav Riste tviler på at dette kan ha noen sammenheng med at tyskerne la spesiell vekt på å «rense opp» i Kristiansand med tanke på å beholde byen som tysk enklave på norsk jord.

– Jeg vil heller tro at variasjonene i fangetall har sammenheng med hvor i landet tyskerne klarte å rulle opp større organisasjoner, slik det som kjent skjedde i Kristiansand i 1942, sier han.

Men spørsmålet er like fullt betingelig.

Vi for vår del har begrenset mulighet til å gå dypere inn i historien om hva Hitler egentlig ville med Kristiansand og hva som ble gjort for å realisere hans planer, sier Jacob Sørensen.

– Men jeg skulle ønske at faghistorikere ville ta opp disse spørsmålene.

Aktuelt

For spørsmålet har ikke bare akademisk interesse. Jacob Sørensen sier det slik:

Når man går dypere inn i de krigførende partenes strategiske planer, ser man fort at ingen krig er svart-hvitt. Historien kan fortelle om hvordan en by som vår har vært ei brikke i stormaktens spill tidligere. Det er en viktig kunnskap å formidle, for den som tror at slike spill bare hører tidligere tider til, har ei viktig lekse å lære.

Fakta om festningsanlegg og skyts

Ved årsskiftet 1944-45 besto den tyske slagkraften i «Festung Kristiansand» av i alt 73 kanoner med kaliber 8,8 cm eller mer. I tillegg var det godt over 100 artilleriskyts (inkludert luftvern) med lavere kaliber enn 8,8 cm. Som infanteristøtte fantes fire fulle bataljoner, hver med en gjennomsnittsstyrke på 650-700 mann. Det tyngste skytset (større kaliber enn 8,8 cm) var fordelt slik:

NY HELLESUND, MOEN OG KLEPSLAND I SØGNE:

Kystartilleri:

4 stk franske Schneider kanoner mod. 1913, 10,5 cm
4 stk franske Schneider kanoner mod. 1936, 10,5 cm
Divisjonsartilleri:
4 stk franske Schneider kanoner mod. 1917, 15,5 cm

BRENNÅSEN OG FARVANNET:

Divisjonsartilleri:

4 stk tyske Rheinmetall kanoner mod. 18, 10,5 cm
4 stk franske Schneider kanoner mod. 1917, 15,5 cm

KJERRANE OG MOSBY:

Divisjonsartilleri:

8 stk tyske Rheinmetall kanoner mod. 18, 10,5 cm.

FLEKKERØY:

Kystartilleri:

2 stykk franske St. Chamond kanoner mod. 1898/1902, 21 cm.
3 stk. britiske Armstrong kanoner mod. 1897/99/1902, 15 cm.
1 stk lyskanon Krupp, 15 cm.

MOVIK (BATTERI VARA):

Kystartilleri:

3 stk. tyske Krupp SKC/34, 38 cm.
4 stk. tyske Krupp/Rheinmetall Flak 37, 8,8 cm.

SUMATRA, FISKÅ, KUHLUMEN OG DVERGSØYA:

Luftvern:

16 stk tyske Krupp/Rheinmetall Flak 37, 8,8 cm

FISKÅ:

Divisjonsartilleri:

4 stk franske Schneider kanoner mod. 1917, 15,5 cm.

BLEGET:

Divisjonsartilleri:

4 stk tyske Schneider kanoner mod. 1936, 10,5 cm.

ODDERØYA:

Kystartilleri:

4 stk franske St. Chamond kanoner mod. 1902, 24 cm.

KONGENS VERV:

Korpsartilleri:

4 stk. tyske Mørser 18, 21 cm.

Berg: Jørgen Løvland (1886-1974)